

**Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen välinen
tulossopimus vuosille 2024–2027**

30.10.2023

Sisällys

Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen välinen tulossopimus vuosille 2024–2027	1
1 Strategiset linjaukset.....	3
2 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus.....	5
3 Tulostavoitteet	6
4 Voimavarojen hallinta	8
5 Voimassaolo, seuranta ja allekirjoitukset.....	11
6 Liitteet	12
Liite 1 Katsaus toimintaympäristöön ja keskeiset riskit	12
Liite 2 Toiminnan laajuus, asiakasmäärät	12

1 Strategiset linjaukset

Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano.

Rikosseuraamuslaitoksen visiona on olla arvostettu ja vaikuttava osa yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Rikosseuraamusasiakkaita ohjataan ja tuetaan kohti rikoksetonta elämäntapaa turvallisesti, yhteistyössä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa.

Rikosseuraamuslaitoksen strategiset tavoitteet vuosille 2024–2027 ovat:

1. Asiakkaidemme valmiudet rikoksettomaan elämäntapaan vahvistuvat.
2. Teemme laadukasta asiakastyötä ja torjumme vankeusaikaista rikollisuutta yhteistyössä kumppaneidemme kanssa.
3. Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja turvallisuus ovat toimintamme perusta.
4. Rikosseuraamuslaitos on haluttu ja vakaa työpaikka, jossa työhyvinvointi ja työturvallisuus ovat etusijalla.
5. Tulevaisuuden tarpeet ohjaavat toiminnan, osaamisen ja rakenteiden kehittämistä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa (2023–2027) on useita kriminaalipolitiikkaa ja lainsäädäntöä koskevia kirjauksia, jotka tulevat vaikuttamaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintojen järjestämiseen, asiakasmääriin ja resurssitarpeeseen. Hallitus käynnistää vankilaverkoston uudistamisen turvallisen ja kustannustehokkaan rangaistusten täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että vankilaverkosto on riittävän laaja; että yksiköt ovat sijainnin, valvonnan ja henkilöstön saatavuuden kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisia ja että vankipaikkojen ja varmuusosastojen määrä vastaa tarvetta. Lisäksi etsitään keinot, joilla Rikosseuraamuslaitoksen vetovoimaa työnantajana parannetaan.

Hallitusohjelman mukaisesti nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon ja lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa. Väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluja ja rikokseen syyllistyneiden moniammatillista kuntoutusta vankeuden täytäntöönpanon aikana kehitetään ja näihin lisätään resursseja. Vankilan toiminnassa huomioidaan eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet. Huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista. Seurataan hoito- ja kuntoutusohjelmien vaikuttavuutta.

Hallitus laatii vuoden 2023 loppuun mennessä laajan toimenpideohjelman, jolla katkaistaan nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen Suomessa sekä päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

Hallitusohjelmassa esitetään, että vankien kuulemisissa mahdollistetaan etäyhteyksien laajempi käyttö. Ulkomaalaisten vankien siirtämistä kotimaidensa vankiloihin edistetään. Hallitusohjelmassa on lisäksi useita vankiloita koskevia yksittäisiä säädösasioita, joita on tarkoitus toteuttaa meneillään olevan vankeuslain ja tutkintavankeuslain laajan uudistamishankkeen yhteydessä vuosina 2024 ja 2025 annettavilla hallituksen esityksillä.

Oikeudenhoidon selonteon mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen resurssien varmistamiseen on kohdennettu lisämäärärahaa, mutta taloudellisten voimavarojen ja henkilöstöresurssien niukkuus muodostaa yhä riskin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalle. Inflaatio ja kustannusten nousu on kiristänyt taloudellista tilannetta. Niukka henkilöstömäärä vaikuttaa Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksiin toteuttaa lakisääteisiä tehtäviään ja heijastuu henkilöstön kuormittumisena ja sairauspoissaolojen suurena määränä. Jo voimaan tulleiden ja hallitusohjelman mukaisten tulevien lainsäädäntömuutosten myötä vankien määrä tulee kasvamaan huomattavasti, mikä nostaa vankipaikkatarvetta yli nykyisen vankilakapasiteetin. Myös henkilöstöresurssien tarve kasvaa merkittävästi.

2 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Rangaistusten täytäntöönpanon yhteiskunnallisena tavoitteena on rikosvastuun toteutuminen, uusintarikollisuuden ja rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentäminen sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden lisääminen.

Rikosseuraamusasiakkaiden osalta tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutuminen täytäntöönpanossa sekä edellytysten luominen rikoksettomaan elämäntapaan. Suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella pyritään luomaan paremmat mahdollisuudet sijoittua takaisin yhteiskuntaan.

Rikosseuraamuslaitos on risteyskohta, jossa yhteiskunnan palveluketjut kohtaavat. Sidosryhmäyhteistyö, verkostoituminen ja palvelujatkumoiden kehittäminen ovat keskeisiä rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttavien palveluiden varmistamiseksi. Tärkeässä roolissa ovat hyvinvointialueet sekä koulutusta, työllistymistä ja kuntoutumista edistävät toimijat ja järjestöt. Tavoitteena on rikosseuraamusasiakkaiden elämänhallinnan ja sosiaalisen selviytymisen tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen varmistamalla yhteiskunnan peruspalveluiden saatavuus rangaistuksen täytäntöönpanon aikana ja rangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Yhdyskuntaseuraamusten käytöllä on monia hyötyjä, henkilö pysyy paremmin integroituneena yhteiskuntaan ja yhdyskuntaseuraamukset ovat yhteiskunnalle edullinen seuraamusmuoto. Eniten käytetty yhdyskuntaseuraamus on työpalvelupainotteinen yhdyskuntapalvelu. Käytävissä olevien yhdyskuntapalvelun palvelupaikkojen määrä on merkittävästi vähentynyt, koska esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa ja varhaiskasvatuksessa on siirrytty enenevässä määrin yksityisten ostopalveluiden ja palvelusetelien käyttöön. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon kannalta on tärkeää kartoittaa mahdollisia uusia palvelupaikkoja yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa sekä selvittää vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa yhdyskuntapalvelua.

Poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten kanssa kehitetään yhteistyötä, jonka tavoitteena on lisätä täytäntöönpanon turvallisuutta, estää vankeusaikaista rikollisuutta sekä ehkäistä järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa.

Rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutumisella ja rikosten uusimisen vähentymisellä on huomattavia myönteisiä sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin kannalta.

3 Tulostavoitteet

Rangaistusaikaa edeltävät, sen aikaiset ja jälkeiset palvelujatkumot toteutuvat (TAE)	
2024	Yhtenäinen palvelujatkumoiden yhteistyömalli hyvinvointialueiden kanssa on määritetty.
2024–2027	Rikosseuraamusasiakkaiden hoito- ja palvelujatkumot toteutuvat jo seuraamuksen alkuvaiheessa (sosiaalihuolto-, mielenterveys-, päihde- sekä työvoima- ja koulutuspalvelut). Palvelukokonaisuuksissa ja -ketjuissa on hyödynnetty tutkittua tietoa ja asiakaskyselyitä (Vankien terveys ja hyvinvointi -tutkimus (Wattu IV), Rikosseuraamusasiakkaiden tarpeet, rangaistusaika, integraatio ja palvelut – tutkimus (TRIP), sakkovankitutkimus).

Päihde- ja mielenterveyspalvelut ja ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoittaminen toteutuvat yhdenmukaisesti (TAE)	
2024	Risen ydintehtävänä toteutettavat päihde- ja mielenterveyspalvelukokonaisuudet on määritetty.
2024–2027	Kuntouttavat palvelut ja ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoittaminen toteutuvat yhdenmukaisten periaatteiden mukaisesti.

Väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluita on vahvistettu (TAE)	
2024	Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttavan toiminnan palvelukokonaisuus on määritetty.
2025–2027	Henkilöstön osaamista seksuaali- ja väkivaltarikoksista tuomittujen kanssa työskentelyyn on vahvistettu.

Rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuus on vahvistunut (TAE)	
2024–2027	Päihteiden salakuljettamisen ja käytön ehkäisyä vankiloissa on tehostettu. Järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa on ehkäisty yhteistyössä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa. Toimintojen järjestämisessä, turvallisuudessa, vankipaikkasuunnittelussa ja yhdyskuntaseuraamustyössä on kiinnitetty erityistä huomiota nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseen.

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistus on toteutettu (TAE)	
2024–2025	Rikosseuraamuslaitoksen esitys uudeksi organisaatorakenteeksi ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmäksi on valmistunut. Rise 2.0 -organisaatiouudistuksen tavoitteiden toteutuminen on arvioitu ja mahdolliset korjaavat toimenpiteet on käynnistetty.
2026–2027	Organisaatiouudistuksen toinen vaihe (Rise 3.0) on toteutettu.

Roti ja muut ICT-järjestelmät tukevat Risen ydintoimintaa (TAE)	
2024–2026	Rotin käytettävyys on parantunut ja elinkaaren jatkuvuus on varmistettu.

Toiminnan tehokkuuden sekä tuotosten ja laadunhallinnan tavoitteet							
	Toteuma 2022	Arvio 2023	Tavoite 2024	Alustava tavoite 2025	Alustava tavoite 2026	Alustava tavoite 2027	TAE 2024
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen, tuntia viikossa (h/vk)	15,8	15,0	16,5	17	17,5	17,5	16,5
Koulutus (h/vk)	2,7	3	3	3	3,5	3,5	-
Toiminta- ja päihdeohjelmat (h/vk)	0,4	0,5	2	2,5	2,5	2,5	-
Työtoiminta (h/vk)	10,9	10	10	10	10	10	-
Muu aktiivitoiminta (h/vk)	1,8	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	-
Vapautuminen, vankeusvangit							
Vapautuminen suljetusta vankilasta %	47,3	44	44	44	43	43	-
Vapautuminen avovankilasta %	24,5	29	27	27	26	26	-
Vapautuminen valvotun koevapauden kautta, %	22,6	22	24	24	25	25	25
Vapautuminen ulkopuolisesta laitoksesta %	5,6	5	5	5	6	6	-
Ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoitettuna olleet sakkovangit, % vapautuneista sakkovangeista	8,2	8,5	8,5	9	9	9	-
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,2	99,2	99,2	99,2	99,2	99,2	-
Laitosturvallisuusindeksi*	-	100	98	97	96	96	100

*) Vuodesta 2023 lukien lasketaan uusi perusluku (=100) laitosturvallisuusindeksille, aiempien vuosien tiedot eivät tiedonkeruun muutosten johdosta ole vertailukelpoisia.

4 Voimavarojen hallinta

Henkilöstöä koskevat tavoitteet

Työkykyä tuetaan koko työuran ajan.
Työhyvinvointi on parantunut.

Toimitiloja koskevat tavoitteet

Rovaniemen vankilan, Turun avovankilan ja Vantaan vankisairaalan rakentamisen esiselvitykset ovat valmistuneet. (2024). Rakennushankkeet ovat käynnistyneet (2025–2027).
Uudenmaan ja Tampere-Pirkanmaan vankiloiden tarveselvitykset ovat valmistuneet (2024).

Henkilöstöä koskevat tunnusluvut

	Toteuma 2022	Arvio 2023	Tavoite 2024	Alustava tavoite 2025	Alustava tavoite 2026	Alustava tavoite 2027	TAE 2024
Henkilötyövuodet (HTV)	2 572	2 573	2 715	2 731	2 755	2 820	-
VMBaro i.3 Esimiestyö	3,60	3,65	3,8	3,8	3,8	3,8	-
VMBaro i.4 Johtaminen	2,63	2,74	3	3	3	3	-
VMBaro i.6 Sisäinen työnantajakuva	3,99	4,10	4,3	4,3	4,3	4,3	-
VMBaro i.1 Oma työ	3,52	3,60	3,8	3,8	3,8	3,8	-
VMBaro (L2.2) Työhyvinvointi	7,26	7,52	7,7	7,7	7,7	7,7	-
Sairauspoissaolot, työpäivinä/htv	18,6	16,5	16	15	14,5	14	-
Alalle kouluttamattomien osuus valvontahenkilöstöstä (%)	11,6	8,1	8	8	7,5	7,5	-

Tulojen ja menojen erittely.

Tulojen ja menojen erittely (1000 euroa)	2022 Tilin- päättös	2023 Arvio	2024 Talous- arvio	2025 Kehys	2026 Kehys	2027 Kehys
Henkilöstökulut	136 869	144 387	157 149	158 831	159 999	163 800
Toimitilavuokratulot	45 406	49 186	49 966	55 220	57 314	57 291
Palvelujen ostokulut	46 271	43 396	48 000	45 150	44 570	44 220
Muut kulut	23 485	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Investointimenot	1 390	1 400	12 492	5 300	1 700	1 400
Bruttomenot	253 421	262 369	291 607	288 501	287 583	290 711
Maksullisen toiminnan tuotot	-2 787	-2 288	-2 588	-2 288	-2 288	-2 288
Muut tuotot	-3 965	-2 232	-2 232	-2 232	-2 232	-2 232
Bruttotulot	-6 752	-4 520	-4 820	-4 520	-4 520	-4 520
Nettokäyttö-/käyttöarvo	246 669	257 849	286 787	283 981	283 063	286 191
Siirtynyt/siirtyy (arvio)	26 567	20 223	13 000	10 254	9 589	13 541
TP/TA/TAE	240 325	250 626	284 042	283 315	287 015	290 015
Käytettävissä yhteensä	266 892	270 849	297 042	293 569	296 604	303 556
Siirtyy seuraavalle vuodelle (arvio)	20 223	13 000	10 254	9 589	13 541	17 365

Palvelujen ostot sisältää ict-menoja seuraavasti: 16,65 milj. euroa vuonna 2024, 15,3 milj. euroa v. 2025, 14,72 milj. euroa v.2026 ja 14,37 milj. euroa v.2027. Toimitilavuokrat ovat ilman indeksitarkistuksia. Siirtyvien määrärahojen taso on kauden lopussa noin 6,0 % talousarviossa myönnetystä määrärahasta. Vuoden 2024 palvelujen ostot sisältävät 1,5 milj. euroa vankilahankkeiden suunnitteluun varattua rahaa ja investointimenot 3,5 milj. euroa vankiloiden turvatekniikan päivittämiseen varattua määrärahaa.

5 Voimassaolo, seuranta ja allekirjoitukset

Sopimuksessa sovitaan talousarviovuotta 2024 koskevista tavoitteista ja talousarviovuotta seuraavien vuosien tavoitteet ovat alustavia. Tulostavoitteiden toteutumisesta raportoidaan oikeusministeriölle puolivuosisiraportissa ja toimintakertomuksessa.

Helsingissä 30.10.2023

Pekka Timonen
kansliapäällikkö, oikeusministeriö

Anna Arola-Järvi
pääjohtaja, Rikosseuraamuslaitos

6 Liitteet

Liite 1 Katsaus toimintaympäristöön ja keskeiset riskit

Liite 2 Toiminnan laajuus, asiakasmäärät

Katsaus toimintaympäristöön ja keskeiset riskit

Kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, rikollisuuden kansainvälistyminen, nuoriso-, jengi- ja järjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, yhteiskunnan moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin vaikuttavat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan, toiminnan kehittämiseen ja resurssitarpeisiin.

Julkisen talouden rahoitustilanne on vaikea. Oikeudenhoidon resurssien varmistamiseen on selonteon mukaisesti kohdennettu lisämäärärahaa, mutta tästä huolimatta Rikosseuraamuslaitoksen määrärahatilanne on haastava. Inflaatio ja kustannusten nousu on kiristänyt taloudellista tilannetta. Nykyisillä taloudellisilla voimavaroilla ja henkilöstöresursseilla Rikosseuraamuslaitos ei kykene kaikilta osin toteuttamaan toiminnalle asetettuja tavoitteita, lain velvoitteita eikä vastaamaan rikosseuraamusasiakkaiden tarpeisiin.

Asiakasmäärien kehitys ja siihen vaikuttavat tekijät. Vankimäärä on noussut selvästi ja ylittänyt koronaa edeltäneen tason. Myös yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä on noussut selvästi.

Hallitusohjelmassa on useita lainsäädäntömuutoksia, jotka tulevat vaikuttamaan Rikosseuraamuslaitoksen asiakasmääriin. Ehdonalaista vapautumista koskevia säännöksiä muutetaan siten, että henkilö voi olla ensikertalainen vain kerran. Alustavan arvion mukaan lainmuutos lisää vuosittaista vankimäärää noin 110 vangilla. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa keväällä 2024. Hallitus etsii välittömästi ratkaisuja, joilla varmistetaan, että yhteiskunnalle ja muiden turvallisuudelle vaarallisimmat vangit eivät vapaudu. Otetaan käyttöön varmuusvankeus. Väkivaltariskin arviointia kehitetään ja sen merkitystä osana vangin vapauttamisharkintaa vahvistetaan olennaisesti. Hankkeesta aiheutuvien lainsäädäntömuutosten on tarkoitus olla voimassa vuonna 2027.

Aserikoksiin tullaan säätämään kiristyksiä ja asiaa valmisteleva työryhmä asetetaan vuoden 2023 lopulla. Avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta selkiytetään rikoslaissa ja tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin.

Hallitusohjelmassa on myös useita rangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn tarkistamiseen liittyviä kirjauksia, jotka tullaan toteuttamaan hallituskauden aikana, kuten se, että kovennetaan rangaistusta katujengirikollisuuteen liittyvistä rikoksista ja että alle rikosvastuikäisen lapsen rikolliseen tekoon yllyttävä henkilö katsotaan useammin rikoksen tekijäksi. Lisäksi tiukennetaan CAM-materiaalia koskevaa sääntelyä, toteutetaan terrorismilainsäädännön kokonaisuudistus, selvitetään nöyryyttämisen ja pakottavan kontrollin kriminalisoinnin tarpeellisuus ja muutetaan työrikoksia koskevaa sääntelyä.

Edellä mainittujen lainsäädäntömuutosten vaikutusta asiakasmääriin ei ole vielä mahdollista arvioida täsmällisesti. Jo voimaan tulleet lainsäädäntömuutokset (mm. seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus) nostavat vankilukua 100–150 vangilla.

Lainsäädäntömuutosten lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen asiakasmääriin vaikuttavat rikosten määrä sekä poliisin mahdollisuus tutkia rikoksia. Hallitus kohdentaa lisää resursseja poliisille, mikä

tullee näkymään asiakasmäärien lisääntymisenä rikosprosessinketjun kaikilla toimijoilla, myös rangaistusten täytäntöönpanossa. Rikollisuustilanne on pysynyt melko vakaana viime vuosina. Rikoslakirikosten kokonaismäärä on noin edellisten vuosien tasolla. Tietoon tulleiden pahoinpitely-, seksuaali-, ryöstö- ja petosrikosten määrä on selvästi noussut. Tietoverkoissa tapahtuva ja rajat ylittävä rikollisuus ovat ilmiöinä yleistyneet. Nuorten tekemien rikosten määrä on noussut.

Asiakkaiden palvelutarpeet. Rikosseuraamusasiakkailla on muuhun väestöön verrattuna runsaasti päihde- ja mielenterveysongelmia, kriisi- ja traumataustaa sekä somaattista sairastavuutta. Lisäksi yleistä on asunnottomuus, alhainen koulutustaso ja heikko työllistyvyys sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve. Heidän fyysinen terveytensä ja työkykynsä ovat ikäryhmään nähden heikolla tasolla. Erilaiset mielenterveysongelmat ovat muuta väestöä selvästi yleisempiä. Näiden ongelmien menestyksellinen käsittely edellyttää yhteistyötä Risen ulkopuolisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa sekä vapautumisen jälkeisiä palvelujatkumia. Valtiontalouden sopeutustoimilla on todennäköisesti heikentäviä vaikutuksia Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiden palvelujen saatavuuteen ja vapautumisen jälkeiseen toimeentuloon.

Työvoiman saatavuus. Työvoiman saatavuuden haasteet koskevat monia yhteiskunnan sektoreita, myös Rikosseuraamuslaitosta. Suomen väestö ikääntyy muita EU-maita nopeammin. Työelämästä poistuvat ikäluokat ovat kooltaan merkittävästi työelämää aloittavia ikäluokkia suurempia. Rikosseuraamuslaitoksessa rekrytointihaasteet koskevat erityisesti alalle koulutettua valvontahenkilöstöä. Kilpailu työvoimasta ja liikkuvuus työmarkkinoilla korostavat tarvetta kehittää systemaattisesti Risen koulutus- ja rekrytointijärjestelmää sekä panostaa työnantajamielikuvan ja rikosseuraamusalan vetovoimaisuuden edistämiseen.

Vankilaverkoston kehittäminen. Rikosseuraamuslaitoksen nykyinen vankilaverkosto ei kaikilta osin vastaa Rikosseuraamuslaitoksen tarpeita. Rikosseuraamuslaitoksen vankilakiinteistöistä yli puolet on peruskorjauksen tarpeessa, ja tiloihin liittyy toiminnallisia muutostarpeita. Jo voimaan tulleet sekä hallitusohjelman mukaiset, asiakasmääriä lisäävät lainsäädäntömuutokset edellyttävät vankipaikkojen lisäämistä. Tämä ei ole mahdollista nykyisen vankilaverkoston puitteissa, sillä suljettujen vankiloiden nykyinen kapasiteetti on jo täysimääräisesti käytössä. Seuraavan kymmenen vuoden aikana on varauduttava merkittäviin toimitilainvestointeihin. Vankilakapasiteetin riittävyyden näkökulmasta lisärakentamiseen tähtäävä suunnittelu on käynnistettävä välittömästi.

Vuonna 2022 valmistuneen vankilaverkostoselvityksen mukaan sijoittamalla kooltaan tarkoituksenmukaiset vankilat maantieteellisesti oikeisiin paikkoihin kyetään parantamaan toiminnan vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta sekä tuomaan pitkällä tähtäimellä merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä. Vankiloiden uudelleensijoittamisella kasvukeskuksiin voitaisiin vastata myös nykyistä paremmin vankien uusiin toiminnan tarpeisiin sekä kyettäisiin varmistamaan henkilökunnan parempi saatavuus.

Tietojärjestelmät ja digitalisaatio. Teknologian, digitalisaation ja tiedolla johtamisen hyödyntäminen luovat mahdollisuuksia tuottavuuden lisäämiseen. Hyödyt jäävät kuitenkin saavuttamatta, jos tietojärjestelmien käytettävyyks on heikkoa ja niiden tuottama tieto puutteellista. Tietojärjestelmien tulisi tukea ja sujuvoittaa Rikosseuraamuslaitoksen ydintehtävän toteuttamista. Tietojärjestelmien käyttöönotossa ja kehittämisessä tulee arvioida aiempaa kriittisemmin saavutettavia hyötyjä ja mahdollisia riskejä. Rikosseuraamuslaitoksen ICT-kokonaisarkkitehtuuria kehitetään luomalla digitaalisaation edistämisen ja tietohallinnon johtamisen käytännöt. Samalla tulee vahvistaa ICT-arkkitehtuurin ja muutostenhallinnan osaamista.

Kestävä kehitys ja yhdenvertaisuus. Rikosseuraamuslaitos ottaa toiminnassaan huomioon YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimenpideohjelman ja oikeusministeriön hallinnonalan yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen periaatteiden edistämiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa erityisesti sosiaalisen vastuullisuuden teemat ovat keskeisiä, ja ne näkyvät viraston yhteiskunnallisissa vaikuttavuustavoitteissa.

Yhdenvertaisuus on Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ohjaava periaate, joka näkyy organisaation arvoissa ja strategiassa. Rikosseuraamuslaitoksen arvoihin kuuluu ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus, joihin sitoutuminen tarkoittaa perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista, kaiken toiminnan lainmukaisuutta sekä täytäntöönpanon toteuttamista siten, että se tukee tuomitun yksilöllistä kehitystä ja pyrkimystä rikoksettomaan elämään.

Rikosseuraamuslaitos on vuonna 2023 päivittänyt henkilöstöä koskevan yhdenvertaisuussuunnitelman ja käynnistänyt vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita koskevan yhdenvertaisuussuunnitelman päivittämisen.

Keskeiset riskit Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalle

1) Työhyvinvoinnin heikkeneminen ja rekrytointien vaikeutuminen

Riskinä on, että koulutetun henkilöstön saatavuusongelmat pahenevat ja sairauspoissaolot pysyvät korkealla tasolla. Lisäksi riskinä on, että henkilöstön vaihtuvuus lisääntyy, jolloin perustehtävän suorittaminen edelleen vaikeutuu, osaamispääoma vähenee ja voimavaroja joudutaan siirtämään rekrytointiin ja perehdyttämiseen. Turvallisuusselvitysprosessi hidastaa rekrytointia.

2) Riittämättömät resurssit

Keskeiseksi riskiksi arvioidaan toiminnan laajuuteen, käytössä olevaan laitoserakenteeseen ja täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteisiin nähden niukat taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit. Henkilöstöresurssien niukkuus heijastuu henkilökunnan jaksamiseen ja muodostaa työturvallisuusriskin. Nykyisillä resursseilla ei pystytä saavuttamaan toiminnan tasoa, joka vastaa Rikosseuraamuslaitokselle asetettuja tavoitteita, lain velvoitteita ja rikosseuraamusasiakkaiden tarpeita.

3) Tietojärjestelmien heikko käytettävyys

Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan ja henkilöstön työssäjaksamiseen erittäin merkittävästi vaikuttava riski on, että Rotin teknisiä virheitä ei saada korjattua ja käytettävyyttä parannettua, eikä Rotin edellyttämiä toimintatapamuutoksia kyetä toteuttamaan. Henkilöstön jaksamiseen ja toiminnan turvallisuuteen vaikuttavat olennaisesti myös muiden uusien tietojärjestelmien käyttöönotto.

4) Organisaatiouudistuksen tavoitteet eivät toteudu käytännössä

Riskinä organisaatiomuutoksessa on, että johtamista ja toimintatapoja ei kyetä uudistamaan matriisimaisesti toimiviksi. Epäselvät vastuut ja prosessit heikentävät ohjauksen ja tukipalveluiden laatua, mikä vaikeuttaa ydintoiminnan toteuttamista ja kuormittaa henkilöstöä.

Liite 2. Toiminnan laajuus, asiakasmäärät

	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 30.6.2023	Arvio 2023	TAE 2024	Arvio 2024	Arvio 2025	Arvio 2026	Arvio 2027
Toiminnan laajuus										
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 405	3 665	3 813	1 991	4 000	4 000	4 020	4 050	4 050	4 070
Henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa keskimäärin	3 018	3 218	3 502	3 758	3 780	3 700	3 800	3 830	3 850	3 850
joista valmisteluvaiheessa	681	716	1 183	1 472	1 500	-	1 550	1 570	1 550	1 500
joista suoritusvaiheessa	2 337	2 502	2 319	2 286	2 280	-	2 250	2 260	2 300	2 350
Asiakkaita yhdyskuntapalvelussa keskimäärin	980	1 146	1 534	1 690	1 690	-	1 720	1 700	1 680	1 680
joista valmisteluvaiheessa	292	363	778	910	910	-	970	950	900	900
joista suoritusvaiheessa	688	783	756	780	780	-	750	750	780	780
Asiakkaita valvontarangaistuksessa keskimäärin	76	60	136	146	145	-	150	150	150	150
joista valmisteluvaiheessa	48	37	94	101	100	-	105	100	100	100
joista suoritusvaiheessa	28	23	42	45	45	-	45	50	50	50
Asiakkaita ehdolliseen vankeuteen tuomitun valvonnassa keskimäärin (21 vuotta täyttäneet)	2	15	36	35	35	-	40	50	50	50
joista valmisteluvaiheessa	0	1	12	14	15	-	15	20	20	20
joista suoritusvaiheessa	2	14	24	21	20	-	25	30	30	30
Asiakkaita ehdolliseen vankeuteen tuomitun valvonnassa keskimäärin (nuoret)	620	700	613	644	660	-	690	710	720	730
joista valmisteluvaiheessa	14	6	152	243	250	-	255	260	260	265
joista suoritusvaiheessa	606	694	461	401	410	-	435	450	460	465
Asiakkaita nuorisorangaistuksessa keskimäärin	4	6	7	8	8	-	10	10	15	15
joista valmisteluvaiheessa	1	1	2	4	4	-	5	5	7	7
joista suoritusvaiheessa	3	5	5	4	4	-	5	5	8	8
Asiakkaita ehdonalaiseen vapauteen päästetyn valvonnassa keskimäärin	1 371	1 328	1 271	1 314	1 340	-	1 380	1 400	1 410	1 420
joista valmisteluvaiheessa	340	326	215	258	290	-	300	300	300	300
joista suoritusvaiheessa	1 031	1 002	1 056	1 056	1 050	-	1 080	1 100	1 110	1 120
Asiakkaita yhdistelmärangaistukseen tuomitun valvonnassa keskimäärin		0	1	2	3	-	5	5	7	7
joista valmisteluvaiheessa	0	0	0	1	1	-	2	2	3	3
joista suoritusvaiheessa	0	0	1	1	2	-	3	3	4	4

	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 30.6.2023	Arvio 2023	TAE 2024	Arvio 2024	Arvio 2025	Arvio 2026	Arvio 2027
Toiminnan laajuus										
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 278	4 294	5 970	3 392	6 350	6 150	6 300	6 450	6 500	6 550
Vankeja keskimäärin	2 800	2 809	3 056	3 126	3 130	3 130	3 160	3 220	3 270	3 320
vankeusvankeja	2 104	2 187	2 281	2 337	2 340	-	2 360	2 390	2 430	2 470
sakkovankeja	63	20	106	120	110	-	90	90	90	90
tutkintavankeja	632	603	669	669	690	-	710	740	750	760
valvotussa koevapaudessa	227	213	208	193	205	-	220	230	230	230
Tutkintavankeuden vaihtoehdot, toimeenpantavaksi tulleet	108	123	87	66	130	-	131	131	132	132
Tehostettu matkustuskielto	108	123	87	66	130	-	130	130	130	130
Tutkinta-aresti	0	0	0	0	0	-	1	1	2	2
Vankipaikkoja keskimäärin	2 919	3 007	2 994	2 986	2 985	-	2 968	3 148	3 204	3 204
Avolaitospaikat	941	977	977	996	995	-	997	997	983	983
Suljetut paikat	1 978	2 030	2 016	1 990	1 990	-	1 971	2 151	2 221	2 221
Pyydetyt seuraamuselvitykset	7 136	7 222	6 905	3 728	7 300	7 250	7 300	7 350	7 350	7 375
Käyttöasteet	88	86	94	97	97	-	99	95	95	96
Avovankilat	82	82	82	87	88	-	90	88	88	88
Suljetut vankilat	91	87	100	102	102	-	103	100	99	100